

Středoškolská odborná činnost
Obor SOČ: 16. - historie

**Soudruzi z Wehrmachtu
aneb
kamarádi partyzánů**

Autor práce: Martin-Petr Tlustoš

Gymnázium Tišnov

3. B

Čebín 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci SOČ vypracoval samostatně, použil jsem pouze literaturu, prameny atd. uvedené v seznamu a postup při zpracování a dalším nakládání s prací je v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb. ve znění zákona 303/2013 Sb., o právu autorském a právech souvisejících. Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze práce jsou shodné.

V Čebíně dne 15. února 2015

Věnováno kapitánu Felixi Roodveemu mladšímu.

Abstrakt

Práce popisuje pátrání, výzkum a hypotézy autora spojené s 5. oddílem partyzánské skupiny na Tišnovsku. Primárně je kladen důraz na události spojené s estonskými dezertéry z německé armády a postavu Felikse Roodveeho, kterým se podařilo zachránit americké letce ze sestřeleného letounu poblíž města Tišnova na konci druhé světové války.

Klíčová slova

Druhá světová válka, Estonci, německá armáda, odboj, partyzánské skupiny, Rada tří

Obsah

1 Úvod	6
2 Estonský a finský oddíl v Drásově	8
3 Feliks Roodvee a jeho vojenská kariéra	11
4 Československo – cesta k partyzánům	14
5 Partyzáni z 5. oddílu Rady tří generála Luži	22
6 Osudný let „Flying Rumor“	25
7 Kolaborant Ing. Arnošt Vostřejš?	30
8 Operace 5. oddílu partyzánské skupiny R-3	32
9 Konec války – odchod Estonců a poválečné aktivity	35
10 Závěr	37
11 Soupis pramenů, literatury a seznam příloh	38
12 Přílohy	40

1 Úvod

Práce se zaměřuje na dramatický životní příběh estonského vojáka Felikse Roodveeho, který začíná v roce 1940 v Estonsku. Zde byl naverbován do parašutistických jednotek Rudé armády, později se dostane i do jednotky Waffen-SS a k českým partyzánům. Po všech životních zkouškách a různorodosti svého osudu je v roce 1994 zavražděn.

Prvotním impulsem ke vzniku práce se stala autorova záliba v odhalování historie německých jednotek z pamětních knih a kronik. Zde jsem našel zmínku o tom, že se měl v Drásově nacházet tzv. „estonský a finský oddíl – pěchoty“. Poté jsem začal pátrat, vytvářet hypotézy a hledat další střípky informací, až jsem objevil knihu „Da capo al fine“ od pana Kopečného a pana Krejčího. V této publikaci se autoři často zmiňují o estonských dezertérech z drásovské sokolovny. Ačkoliv se tyto informace zdají být dostatečné, opak byl pravdou.

V jejich publikaci se vyskytuje záhadné jméno Felius Roodvee. Má se zdánlivě jednat o příslušníka německé armády, který dezertoval k českým partyzánům. Pokud poodhalíme roušku tajemství z minulosti Felikse Roodveeho, zjistíme i pravdu o nejasné německé jednotce v Drásově. Z tohoto důvodu jsem často navštěvoval mnohá muzea, a nejen na Tišnovsku, se kterými jsem spolupracoval a dodnes spolupracuji v rámci badatelské činnosti na odhalení a zrekonstruování příběhů Estonců uprchlých z drásovské sokolovny.

Bádání probíhalo i v nesčetných archivech, dokonce i v Německu, Estonsku a Washingtonu. Moje badatelská činnost mě zavedla až na Ministerstva obrany a vnitra ČR. Během svého výzkumu a aktivního studia historie jsem kontaktoval řadu zajímavých osobností, jako jsou například ředitelé i řadoví pracovníci archivů, muzeí, starostové obecních úřadů, kronikáři, ale i naši profesori z gymnázia v Tišnově. Další setkání probíhala s řadou pamětníků, s rodinnými příslušníky partyzánů a členů bývalé německé armády, s erudovanými odborníky, ale také s autory mnoha popularizačních publikací.

Touto cestou bych chtěl všem, kteří mi byli nápomocni, velice poděkovat. Zvláštní poděkování patří synovi partyzána Felikse Roodveeho kapitánovi Feliksi Roodveemu mladšímu, který mi poskytl staré rodinné fotografie a nebál se odpovědět neznámému studentovi z Čech na jeho zvidané otázky týkající se jeho dávno zesnulého otce.

Práce otevřela téma partyzánského odboje poněkud jinak, než bylo doposud zvykem, proto se stavím do pozice nezaujatého pozorovatele, který tuto dobu sice nezažil, ale čerpal informace z věrohodných a ověřitelných zdrojů či pramenů. Toto ověřování také sám

provádím za pomoci vědeckých metod indukce, dedukce, analýzy pramenů a literatury a vlastní dlouhodobé badatelské činnosti.

Při komparaci daných skutečností ve vlastní výzkumné činnosti byly vyloučeny irelevantní informace, které vyvodili mnozí přede mnou, z méně ověřených zdrojů. Po shromáždění všech dostupných informací jsem vytvořil své první dílo, týkající se doposud nezpracovaného tématu.

2 Estonský a finský oddíl v Drásově

Drásovský kronikář František Malík píše: „V polovici dubna (1945) byl zde (v Drásově) posádkou estonský a finský oddíl vojáků – pěchoty, ubytován v Sokolovně v počtu asi 150 mužů. Jeden z nich byl zabit na území Skaličky a pohřben na zdejších hřbitově.“¹ Padlí vojáci po sobě zanechávají stopy, ze kterých se dá vytěžit dostatečné množství informací, jež nám pomohou objasnit, co se kdysi událo. Dokonce nám mohou i napovědět, která jednotka kde bojovala. Tyto informace se dají využít k dalšímu studiu nejen německých jednotek, ale i dalších, v našem případě na konci druhé světové války v okolí města Tišnova.

16. dubna 1945 je na silnici u Skaličky zabit Harald Volmer, patřící právě k již zmíněnému estonskému a finskému oddílu pěchoty. V odborné literatuře je jeho jméno často zkomolováno ze správného Harald Volmer na nesprávné Harald Wolner.² Proto bylo čerpáno z matričních záznamů z Knihy zemřelých, kterou psal sám farář a kronikář František Malík a podává rozšiřující informace, jež se nenacházejí v pamětní knize.³ Je zajímavé, že v Knize zemřelých je u Haralda Volmera napsáno, že zemřel na následky zranění na silnici u Skaličky a jednotka, ve které byl, není připsána, jak to obvykle bývá u těchto matričních záznamů zvykem. Smrt Haralda Volmera se momentálně nedá objasnit a hlavně doložit z důvodů nedostatku pramenů. Na druhou stranu se můžeme zamyslet nad příčinou jeho smrti. Jelikož zemřel na zranění, tak nelze předpokládat, že by zemřel přirozenou smrtí. Fronta byla 16. dubna 1945 ještě relativně daleko od Skaličky. Nálet sovětského letadla na kolonu vozidel zde nebyl zaznamenán, což může být zapříčiněno i nedostatkem pramenů, nebo jednodušeji, že se tato událost nestala. Pokud by se jednalo o nehodu z různých příčin, tak by místo „zranění“ bylo napsáno „nehoda“, jak v Knize zemřelých můžeme obvykle u podobných případů nalézt. To samé platí i pro to, kdyby spáchal sebevraždu. Dále můžeme brát v úvahu střet s partyzány, bohužel neexistuje žádný pramen, který by něco takového potvrdil. Jedna z posledních možností jeho smrti je ta, že byl přistižen při dezerci od své jednotky a zastřelen. Tomu i nasvědčuje nepřipsaná jednotka v matričních záznamech a nepřesně zapsaná hodnost. U většiny padlých, kteří byli pohřbíváni ještě za přítomnosti německé armády, lze nalézt přesně napsanou jednotku, u které daný voják padl. Kniha úmrtí není výjimkou, až na první

¹ Státní okresní archiv Brno-Venkov, Rajhrad, fond Archiv obce Drásov C-20, inventární číslo 24, s. 103–104.

² ŽAMPACH, Vojtěch. Památník obětí světových válek a národně osvobozovacích bojů v okrese Brno-venkov., Brno: Muzejní vlastivědná společnost, 2000, s. 119.

³ Městský úřad Tišnov, matrika, Sterbebuch – kniha zemřelých, vojenské oddělení hřbitova v Drásově, 1945.

záznam v této knize týkající se Haralda Volmera z estonského a finského oddílu, u něhož jednotka chybí. Farář František Malík se k nepřesnostem v Knize zemřelých vyjadřuje následovně: „První 4 zápisy byly na farní úřad hlášeny německým vojínem – bohoslovcem, jenž byl ve službě sanity, další sem již hlášeny nebyly. Zápisy jsem provedl dle nápisů úmrtí na dřevěných polních křížích na hřbitově, aby aspoň tak bylo zachyceno, kdo je tam pochován. Za matriční přesnost údajů se proto neručí, nebylo dokladů.“⁴ Z toho vyplývá, že první 4 záznamy by měly být přesné. Proč tedy u Haralda Volmera chybí jednotka? Jednalo se o nedbalost zapisujících, záměrné utajení jednotky, nebo se mělo jednat o trest za dezerci? Na tuto zásadní otázku není odpovědi.

O estonském a finském oddíle v Drásově se zmiňuje i literatura, která popisuje události následujícím způsobem. „V polovině dubna se zde ubytovalo na 150 mužů 20. pancéřové divize SS Estonia“.⁵ V první řadě se autoři dopustili menší nepřesnosti týkající se uvedení jednotky, neboť takto pojmenovaná divize nebyla nikdy vytvořena. Autoři měli pravděpodobně na mysli 20. granátnickou divizi SS (estonská č. 1), jejíž původní název byl 20. Waffen-Grenadier-Division der SS (estnische Nr. 1). Přiřazení této jednotky k Drásově se na první pohled zdá naprosto zřejmé. Na druhou stranu si musíme v této záležitosti zachovat odstup a racionálně situaci posoudit, neboť neexistuje žádný přímý důkaz, který by dokazoval pravdivost tohoto tvrzení a přítomnost jednotky v Drásově. Nikde není explicitně napsáno, že tu byla tato jednotka. Proti tomuto tvrzení se staví záznam v Knize zemřelých, kde je dvojjazyčně, česky i německy, napsáno u jména Harald Volmer, že je to poddůstojník/Unteroffizier, což by odpovídalo jednotce Wehrmachtu. V případě, že by byl příslušníkem jednotek SS, tak by František Malík napsal hodnost SS-Unterscharführer, což odpovídá hodnosti Unteroffizier u Wehrmachtu, ale on tak neučinil. Dle pramenů by měl Harald Volmer a estonský oddíl v Drásově spadat pod Wehrmacht. Konečné rozhodnutí, zdali se jednalo o jednotku Wehrmachtu, nebo Waffen-SS, by mohla dále objasnit exhumace a případný nález identifikační známky (Erkennungsmarke) Haralda Volmera, což je v dnešní době prakticky nemožné. Je sice pravdou, že se tento voják stále nachází na území hřbitova v Drásově, dokonce je známo i přesné místo. Bohužel exhumace, o kterou bylo zažádáno, byla zamítnuta s vysvětlením, že dané místo je stále využíváno k pohřbům. Nad hrobem Haralda Volmera je další hrob, který je momentálně využíván. Jinými slovy, nemůžeme někomu exhumovat příbuzného jen z důvodu, že je touha znát pravdu pod ním. Proto musíme

⁴ Městský úřad Tišnov, matrika, Sterbebuch – kniha zemřelých, vojenské oddělení hřbitova v Drásově, 1945.

⁵ VYKOUPILO, Libor, Václav ŠTĚPÁNEK a Libor JAN, *Drásov 1238–1988*, 1. vyd. Drásov: Místní národní výbor, 1988, s. 49.

vyčkat a využít budoucí situaci k dozvědění se pravdy, jež odhalí pravé jméno estonského a finského oddílu v Drásově. Na druhou stranu historik Vlastimil Schildberger starší tvrdí, že ostatky Haralda Volmera byly exhumovány.

Hlavním důkazem a potvrzením toho, že se tu 20. Waffen-Grenadier-Division der SS (estnische Nr. 1) vůbec nacházela, jsou vzpomínky příslušníka již zmíněného estonského a finského oddílu v Drásově Felixe Roodveeho, který popisuje ve svých dopisech svoji činnost u partyzánů v dubnu a květnu 1945. Jeho syn kpt. Feliks Roodvee při korespondenci v roce 2014 s autorem potvrdil, že jeho otec opravdu sloužil za války u 20. Waffen-Grenadier-Division der SS (estnische Nr. 1). Další potvrzení můžeme nalézt v pamětech českého partyzána Jaroslava Skoupého, který celou tuto záležitost potvrdil historikovi Vlastimilovi Schildbergerovi z Moravského zemského muzea v Brně.

Jejich vzpomínky a rekonstrukce událostí v dubnu a květnu 1945 budou hlavním tématem následujících kapitol. Je nutné brát v úvahu, že většina informací pochází z jejich soukromé korespondence a pamětí, kdy se už po válce snažili o rekonstrukci událostí spojených s pádem „Liberátoru“. Dalším zdrojem je publikace *Da capo al fine* od pana Karla Krejčího a Ing. Petra Kopečného⁶ a v neposlední řadě i korespondence autora s pamětníky, s rodinou účastníků a kpt. Felixem Roodveem.

⁶ KOPEČNÝ, Petr a Karel KREJČÍ. *Da capo al fine: odboj Rady tří na Tišnovsku a osud posádky sestřeleného Liberátoru*, 1. vyd. Tišnov: SURSUM, 2002, 155s. ISBN 80-7323-020-8.

3 Feliks Roodvee a jeho vojenská kariéra

16. srpna 1924 se ve městě Rakvere v Estonsku narodil Feliks Roodvee. Estonec, který zasáhl nejen do dubnových událostí na Tišovsku. Jako 16letý zažívá sovětskou invazi do Estonska v roce 1940. Sovětský svaz sebral Estoncům jejich svobodu, za kterou již dříve bojovali. Za krátkou dobu je vyhlášena Estonská sovětská socialistická republika, která je součástí Sovětského svazu. Začínají represe vůči estonskému obyvatelstvu. Inteligence a důstojníci bývalé estonské armády představují pro Sovětský svaz potencionální hrozbu, a proto jsou věšeni nebo deportováni, většinou do gulagů na Sibiř. Takto bylo vyhoštěno více jak 10 000 Estonců. Na druhou stranu je zahájen nábor a Feliks Roodvee vstupuje jako 16letý, do Rudé armády. Po výcviku je přidělen k sovětským parašutistům,⁷ což dokazuje i fotografie Felikse Roodveeho v sovětské uniformě s insigniemi vojenského letectva na náramenících.⁸ Je možné, že se také zúčastnil bitev u Leningradu.

V roce 1941 Německo zahájilo operaci Barbarossa a do konce července 1941 dobývá Estonsko. Německá armáda je částí obyvatelstva radostně vítána, že je osvobodila od sovětského útlaku. Estonci věří v obnovení jejich země a znovunabytí svobody. Proto někteří Estonci a někteří příslušníci bývalé estonské armády vstupovali jako dobrovolníci do německých jednotek, kde chtěli bojovat proti nenáviděnému Sovětskému svazu. Nutno říci, že německá okupace, stejně jako sovětská, znamenala další zatýkání, deportace a popravy. Další věcí, která bývá často opomenuta, je to, že Německo v roce 1940 uznalo okupaci Estonska, umožněnou paktem Molotov-Ribbentrop. Německo jím získalo Polsko a Sovětský svaz Pobaltí i s Estonskem, takže Němci de facto mohli za jejich okupaci. V roce 1943, již jako 19letý, je poslán na výsadkovou akci do Estonska za německými liniemi, kde se měl spojit s partyzány. Za několik týdnů je zajat německou armádou a tím se stává válečným zajatcem. Od 25. září 1943 do 2. října 1943 byl uvězněn ve vězení v estonském městě Tartu.⁹ Ve stejné věznici byl od 10. července 1943 do 1. září 1943 uvězněn také Tõnis Riisoja, který společně s Feliksem Roodveem dezertuje od německé armády v Drásově, ale nepředbíhejme událostem. Feliks Roodvee je 2. října 1943 přesunut do jiné věznice.¹⁰ Zde jeho stopa prozatím končí. Po několika měsících strávených v zajateckém táboře nastává v Estonsku branná povinnost pro ročníky narozené v letech 1919–1924. Tady pravděpodobně dostal možnost buď pracovat v německém válečném průmyslu, ve Wehrmachtu u pomocných

⁷ Korespondence autora s kpt. Feliksem Roodveem.

⁸ Viz příloha č. 1.

⁹ Estonský státní archiv, sbírka R-292, seznam 1, archivní dokument 1568.

¹⁰ Tamtéž.

jednotek, nebo u Estonische SS-Legion. Jakožto zajatci s bojovými zkušenostmi je mu nabídnuta spolupráce a vstup do německé jednotky Abwehru¹¹, přesněji k Abwehrgruppe 326. Syn Felikse Roodveeho Feliks Roodvee ml. se přiklání spíše k názoru, že jeho otec vstoupil do německé armády v lednu 1944, kdy začala sovětská protiofenzíva. Bohužel nejsou k dispozici další informace.

Abwehrgruppe 326 sídlila v estonském městě Tartu na adrese Aia 42.¹² Tato tajná zpravodajská jednotka se zabývala špionáží a kontrašpionáží, dále patřilo do její působnosti v Estonsku i odhalování sovětských parašutistů a partyzánů, monitorování činnosti sovětské tajné služby, se kterou prováděla tzv. radiové hry. To lze pojmenovat jako předávání klamných informací a rozkazů nepříteli pomocí radiotechniky. Další její činností bylo získávání informací o sovětské armádě a analýza ukořistěných dokumentů. Velitelem celé jednotky byl německý Oberleutnant Helmuth Damerau. Skupina se skládala ze dvou částí. První, původní skupina, tj. velení a skupina radistů kontrarozvědky s počtem 29 mužů. Ta se skládala z velitele, dvou poddůstojníků, třech tlumočnicků, úředníků a radistů. Velitel kontrarozvědky byl Werner Redlich. Později k nim byla přidělena bojová skupina v počtu 40 mužů, složená z Estonců, kteří byli zajati a naverbováni do německé armády, což byl v našem případě i Feliks Roodvee.¹³ Tato skupina měla za úkol „lovit“ sovětské parašutisty a partyzány. Z této doby existuje i fotografie Felikse Roodveeho v uniformě Wehrmachtu, kde je vyfotografován spolu s dalšími příslušníky Abwehrgruppe 326. Brzy nato je povýšen z hodnosti Soldat (vojín) do hodnosti Gefreiter (svobodník).¹⁴ V polovině srpna 1944 byla jednotka evakuována z města Tartu a 19. září 1944 musela opustit Estonsko. Evakuace z Estonska proběhla se zastávkami ve městě Saldus (Frauenburg) v Lotyšsku a ve městě Renavas v Litvě. Do poloviny října byla jednotka už ve městě Šlupca (Grenzhausen) přibližně 70 km od Poznaň v Polsku. V listopadu 1944 z iniciativy, důstojníka rozvědky původní estonské armády, Colonelá Villema Saarsena byla zformována Frontaufklärungstruppe 326.¹⁵ De facto šlo o to, že Abwehrgruppe 326 spadala přímo pod německé velení a nyní byla jednotka včleněna pod etnickou estonskou jednotku 20. Waffen-Grenadier-Division der SS (estnische Nr.1). Jednotka stále měla návaznost na německý Abwehr, ale nyní spadala přímo pod Waffen-SS. Velitelem této staronové jednotky se stal Hauptmann Helmuth Damerau,

¹¹ Abwehr je německá vojenská tajná služba, rozvědky a kontrarozvědky spadající pod Wehrmacht.

¹² JAAK PIHLAU., Jaak. Radio games II. Abwehrgruppe 326. [online]. 2008 [cit. 2015-02-18].

Dostupné z:<http://www.ra.ee/public/TUNA/Summary/summary2008-4.pdf>

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Korespondence autora s kpt. Feliksem Roodveem ml.

¹⁵ ESTONIAN. Deutschbalten in the Estonian/Latvian SS (?). [online]. 2006 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z:<http://www.feldgrau.net/forum/viewtopic.php?f=47&t=21233>.

nyní již jako SS-Hauptsturmführer, dřívější velitel Abwehrgruppe 326. S přeměnou nadřízeného orgánu, byly příslušníkům jednotky změněny hodnosti. Původně, kdy jednotka spadala pod Wehrmacht, příslušníci jednotky využívali hodnosti náležící k Wehrmachtu.

Nyní, když byla provedena změna v podobě přidělení pod Waffen-SS, byly vojákům pozměněny hodnosti na ty, které využívaly jednotky Waffen-SS. Z tohoto hlediska se například z Gefreitera Felikse Roodveeho stal SS-Sturmann Feliks Roodvee, to samé platilo i pro jejich velitele a ostatní členy. S přeměnou hodností šla ruku v ruce i výměna uniforem, kdy se z výstroje Wehrmachtu přešlo na uniformy Waffen-SS. Jinými slovy, vojáci získali nové uniformy SS s insigniemi náležící 20. Waffen-Grenadier-Division der SS (estnische Nr.1). Ve městě Słupca jednotka získala odbornou přípravu a právě tady byla vycvičena k její další činnosti.¹⁶ V lednu 1945 byla přesunuta na zámek ve městě Zossen v Braniborsku poblíž Berlína, kde měl provádět výcvik zástupce velitele SS-Obersturmführer Werner Redlich. V tomto městě se také nacházel obrovský podzemní komplex pro velitelství německé armády, kde měl velitelství také Abwehr. Kapitán Feliks Roodvee ml. autorovi sdělil, že jeho otec Feliks Roodvee mu říkal, že po bombardování jejich „velké základny“ je navštívil Adolf Hitler. Koncem února 1945 byla jednotka přemístěna do Brna, kde byl proveden speciální kurz zpravodajských jednotek pro blíže neurčenou speciální misi.¹⁷ 3. března 1945 je jmenován novým velitelem jednotky SS-Obersturmführer Werner Radlich. 12. dubna 1945 je Frontaufklärungstruppe 326 znovu přemístěna z Brna do Drásova.¹⁸ Jestli šlo o provedení již zmíněné speciální mise, není známo. V Drásově Feliks Roodvee dezertoval k českým partyzánům a jednotka se zase přesunula, tentokrát do Tábora, později do Písku, kde se 20. dubna 1945 vzdala americkým vojákům na druhé straně Vltavy. Američané tuto jednotku zajali a 17. května 1945 Frontaufklärungstruppe 326 předali Rudé armádě, kde byli odsouzeni k 10 letům nucené práce na Sibiři.^{19,20}

¹⁶ SH. Oskar Pöldemaa viis elu (2). [online]. 18. 4. 2009 [cit. 2015-02-18].

Dostupné z: <http://www.saartehaal.ee/2009/04/18/oskar-poldemaa-viis-elu-2/>.

¹⁷ GRABBI, Hellar. Norilski nullpiketti trotsides.: Ivo Raidna kirjadokument süngetest aegadest. [online]. 2005 [cit. 2015-02-18].

Dostupné z: http://www.arhiiv.ee/public/TUNA/Artiklid_Biblio/GrabbiHellar_Norilski_TUNA2005_4.pdf.

¹⁸ SH. Oskar Pöldemaa viis elu (2). [online]. 18. 4. 2009 [cit. 2015-02-18].

Dostupné z: <http://www.saartehaal.ee/2009/04/18/oskar-poldemaa-viis-elu-2/>.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Korespondence autora s kpt. Feliksem Roodveem ml.

4 Československo – cesta k partyzánům

12. dubna 1945 přijíždí z Brna 150 mužů z Frontaufklärungsgruppe 326 do Drásova. Tuto událost potvrzuje i drásovský kronikář František Malík, který jejich příjezd popisuje následujícím způsobem: „V polovici dubna (1945) byl zde (v Drásově) posádkou estonský a finský oddíl vojáků – pěchoty, ubytován v Sokolovně v počtu asi 150 mužů.“²¹ V dopise od Felikse Roodveeho adresovaném panu Bohumilu Marešovi Feliks Roodvee píše: „Bylo mi 19 let, když jsem byl v roce 1943 mobilizován do německé armády.²² Náš oddíl byl na výcviku v Polsku (Zde vynechal pasáž, kdy byl s jednotkou u Berlína, kde potkal Adolfa Hitlera – pozn. autora). Odtud nás poslali na území Vaší vlasti. Na začátku jsme se dostali do Brna, odtud nás dovezli do vesnice Drásov, která se nachází nedaleko od Tišnova.“²³ Feliks Roodvee ve svých dopisech dále vzpomíná: „Když jsme přijeli na území Československa, já a ještě čtyři moji druzi jsme pomýšleli při první příležitosti uprchnout z oddílu Němců a spojit se s českými partyzány, abychom spolu s nimi bojovali proti fašistickému Německu.“²⁴ „V té době jsme měli jeden cíl – zlikvidovat fašismus, vysvobodit svoji vlast. My Estonci, kteří jsme byli v německé armádě a přijeli do Tišnova, jsme byli nacionalisté (výskyt jednotky v Tišnově se nepodařilo jednoznačně prokázat – pozn. autora). My jsme milovali a milujeme naše Estonsko – EESTI – je naše nejmilejší.“²⁵

Asi 13. dubna 1945 se před výlohou knihkupectví Cejnek na náměstí v Tišnově poprvé setkal jednadvacetiletý SS-Sturmmann Feliks Roodvee s mladým mužem, jehož jméno neznal.²⁶ Feliks Roodvee ve svých dopisech líčí tyto události následovně. „V Tišnově jsem se seznámil s mladíkem, tak v mých letech, který také chtěl odejít od Němců a přidat se k partyzánům. Jméno toho českého druha neznám. On říkal, že otec je majitelem výčepu nebo restaurace.“^{27, 28} Tento dvacetiletý mladík se jmenoval Miloš Dostál a v této době byl velitelem 5. oddílu partyzánské skupiny R-3 generála Luži, což Feliks Roodvee v tu chvíli netušil. O tomto rozhovoru se zmiňuje i prohlášení partyzánů Josefa Jindřicha a Miloše Dostála z 10. února 1969, kde potvrzovali činnost Felikse Roodveeho u partyzánů a právě zde

²¹ Městský úřad Tišnov, matrika, Sterbebuch – kniha zemřelých, vojenské oddělení hřbitova v Drásově, 1945.

²² V dokumentu z Podhoráckého muzea je napsáno datum 1945. Chyba pravděpodobně vznikla špatným opisem, který byl proveden prvně z estonštiny do ruštiny a později z ruštiny do češtiny.

²³ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Archiv Historického oddělení Moravského zemského muzea, inventární číslo: S-19357-19359.

²⁶ Knihkupectví Cejnek se nacházelo na náměstí Komenského vedle budovy dnešní lékárny směrem k radnici.

²⁷ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, op. cit.

²⁸ KOPEČNÝ, Petr a Karel KREJČÍ. *Da capo al fine: odboj Rady tří na Tišnovsku a osud posádky sestřeleného Liberátoru*, 1. vyd. Tišnov: SURSUM, 2002, s. 58.

se zmiňují i o již zmíněném rozhovoru. „Asi v měsíci březnu r. 1945 se setkal velitel oddílu Miloš Dostál v Tišnově s Felixem Roodveem a ještě jedním soudruhem, kteří v té době byli příslušníky Wehrmachtu.²⁹ Z rozhovoru vyplynulo, že oba a ještě další soudruzi – Estonci, byli odvečeni a přinuceni sloužit v německé armádě. Prosili, zda by nebylo možno zprostředkovat odchod z německé armády do některé partyzánské skupiny, že chtějí bojovat proti Němcům.“³⁰ Nutno podotknout, že prohlášení bylo napsáno 10. února 1969 a tím pádem je silně ovlivněno tehdejšími režimem, ideologiemi a také tím, že chtěli pomoci svému kamarádovi z Estonska. Proto jsou některé informace záměrně poupraveny, jako tomu je u tvrzení, že Feliks Roodvee sloužil u Wehrmachtu v době, kdy měl být v Tišnově.

Ještě téhož dne se setkali znovu. Tentokrát v hostinci Na Humpolce v Tišnově. Kdo se účastnil této schůzky, nám pomůže objasnit část dopisu od Felixe Roodveeho. „Tvář mladého českého soudruha, se kterým jsem se poprvé setkal v Tišnově, byla trochu pihovatá. Druhý soudruh nosil brýle, byl krátkozraký. Skla zřejmě byla zasazena do kulatých obrub.“³¹ První popis odpovídá Miloši Dostálovi a druhý popis člověka nosícího brýle Miloslavu Olšanskému. Prokázání přítomní tedy jsou Feliks Roodvee, Miloš Dostál, Jaroslav Skoupý (viz dále), Josef Jindřich a jeden další Estonec, jehož identita zůstala zatím skryta. Jestli se této schůzky účastnili i další Estonci anebo další partyzáni, není známo, možná se jednalo také o Josefa Pařízka a Josefa Jízdného, kteří se účastnili přechodu Estonců k partyzánům (viz dále). Ve svém prohlášení pánové Josef Jindřich a Miloš Dostál pokračují: „Miloš Dostál s nimi domluvil další schůzku na Humpolce v hostinci u pana Pokorného, kde byl podrobně projednán plán zběhnutí z německé armády k partyzánské jednotce. Toto jednání probíhalo mezi Mixim (partyzánská přezdívka Miloše Dostála – pozn. autora) a Felixem o samotě v místnosti bez přítomnosti dalších osob.“³² Je známo, že se Dostál ani Jindřich nezmínili Estoncům o své příslušnosti k partyzánům. Estonci v této době měli na sobě uniformy SS. Dostál a Jindřich jim tvrdili, že vědí, kde jsou partyzáni. Tudíž je k nim mohou dovést, což po Miloši Dostálovi žádal Feliks Roodvee. Podmínkou odvedení k partyzánům bylo, že Estonci donesou partyzánům zbraně. Každý Estonec vezme jednu zbraň pro sebe a minimálně ještě jednu další pro partyzány. Toto jednání nad půllitrem piva skončilo tak, že byla dohodnuta dezerce Estonců o půlnoci ještě téhož dne. Dále se k této problematice vyjadřuje ve svých vzpomínkách partyzán Jaroslav Skoupý. „Miloš Dostál byl domluven v Drásově s nějakým

²⁹ Ve skutečnosti se setkali 13. dubna 1945. Jméno zmíněného Estonce nebylo Felix, ale Feliks. V neposlední řadě nebyli příslušníky Wehrmachtu, ale Waffen-SS.

³⁰ Soukromý archiv Karla Krejčího, dokumenty od Josefa Jindřicha „Toldi“.

³¹ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

³² Soukromý archiv Karla Krejčího, dokumenty od Josefa Jindřicha „Toldi“.

Němcem „zásobovačem“ (toto slovo je škrtnuto, ačkoliv nám poskytuje informaci o vnímání Estonců partyzány) ze sokolovny. To byli lidé z pobaltských států. Dostál mu řekl (Roodveemu – pozn. autora), že je vezme do chaty v Herolticích v údolí Svratky, kde mohou přečkat konec války. Bylo to někdy v březnu (ve skutečnosti 15. dubna 1945 – pozn. autora). Dostál, Skoupý, Pařízek a Jízdny z Březiny.³³ Dostál šel k tomu, co měl stráž u sokolovny v Drásově. Strážný šel dovnitř a byl domluven se 4 kamarády, že vzali samopaly, granáty, 2 bicykly, pušky a šli jsme na chatu Sokola Černé Pole v Herolticích, která byla zabeďněná.³⁴

V dalších dokumentech popisuje Jaroslav Skoupý dezerci Estonců a dodává další informace. „Při návštěvě hostince „Na Humpolce“ v Tišnově jsme se s Dostálem seznámili s nějakými vojáky, kteří měli německé uniformy, ale špatně mluvili německy jako my. Bylo zjištěno, že se jedná o Estonce násilně nahnané do německé armády a že chtějí přejít k partyzánům. Domluvili jsme se, že je převedem, za to, že každý donese pro partyzány zbraň. Přejít byl domluven o půlnoci na heslo „Praha“, správné heslo znělo „Brno“ (jinými slovy partyzáni řekli heslo „Praha“ a Estonci na toto heslo měli odpovědět „Brno“ – pozn. autora). Počátkem dubna 1945 k tomu došlo, na smluvené heslo vyšli (Estonci – pozn. autora) od sokolovny (v Drásově – pozn. autora), kde měli držet stráž Estonci, bylo jich pět, na kolech měli přidělané zbraně a na nosičích bedýnky s náboji a granáty. Velel jim Feliks Roodvee, další se jmenovali Jeppi, Harri a Willi (a Matí – pozn. autora). Mimo vlastní zbraně dovezli dva sovětské samopaly PPŠ-41 a dvě pušky „Mauzer“ a pistole.“³⁵ Zmínění Estonci se nejmenovali tak, jak je výše Jaroslav Skoupý popsal. Jednalo se o jejich přezdívky, stejně jak tomu bylo u českých partyzánů. Jejich jména byla následující (přezdívky jsou uvedeny v uvozovkách): Feliks Roodvee „Felix“, Juho Aule „Jeppi“, Tõnis Riisoja „Matí“, Villu Rohi „Villi“ a Jevgeni Viher „Hari“.^{36, 37} V mnoha dokumentech, pamětech partyzánů a korespondenci se jejich jména často liší. Tato odlišnost byla způsobena poválečnou korespondencí, kdy si partyzáni dopisovali mezi sebou a s Roodveem. Dopisy byly psány často v ruštině, kde při překladu do češtiny vznikla nepřesnost či zkomolení, kterou ostatní v dobré víře přebírali. Proto se například můžeme setkat u jména Feliks Roodvee se zkomoleninami typu Felix, Felius, Felicius a u příjmení Roodve, Roodwe. Tyto nepřesnosti neplatí jen u něj, ale i u ostatních Estonců. Tímto způsobem jsou ve většině publikací mylně

³³ Celá jména byla: Miloš Dostál, Jaroslav Skoupý, Josef Pařízek a Josef Jízdny.

³⁴ Archiv Historického oddělení Moravského zemského muzea, inventární číslo: S-19357-19359.

³⁵ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

³⁶ Jména byly ověřeny a prokonzultovány s Feliksem Roodveem.

³⁷ Soukromý archiv Karla Krejčího, přezdívky byly čerpány z prohlášení J. Jindřicha a M. Dostála.

nazýváni. Proto byl kontaktován Feliks Roodvee ml., s jehož pomocí se podařilo nepřesností zamezit.

Informace o dalších dezertérech z oddílu umístěného v Drásově jsou útržkovité. Například je známo, že Juho Aule se narodil v roce 1913 a ve svých 27 letech, tedy v roce 1940, pracoval jako truhlář ve městě Tallin v Estonsku.³⁸ Po konzultaci s Feliksem Roodveem ml. bylo autorovi řečeno, že jméno Juho Aule je finského původu a přezdívka „Jeppi“ je také spíše finská než estonská. Proto je možné, že truhlář Juho Aule „Jeppi“ byl Fin žijící v Estonsku. Zajímavostí o osobách dezertérů je to, že Jevgeni Viger, narozen v roce 1916, měl partyzánskou přezdívku „Hari“, což v překladu z estonštiny znamená kartáč.³⁹ Například Tõnis Riisoja „Mati“ (narozen v roce 1918) zažil, stejně jako Feliks Roodvee, pobyt ve vězení ve městě Tartu, kde byl vězněn jako válečný zajatec. Dalším dezertérem byl Villu Rohi „Villi“, který byl narozen v roce 1920. Nyní se ještě pozastavme u toho, že Feliks Roodvee byl oblečen do uniformy SS. Nutno podotknout, že jeho uniforma neměla na jedné límčové výložce runy SS na černém podkladě. Místo toho byla přišita na jeho uniformu černá límčová výložka s písmenem E symbolizující slovo „Eesti“ (Estonsko), jež bylo překříženo mečem. V některých raných variantách lze vidět na límčové výložce také vyšitou ruku v kované zbroji držící meč pod velkým písmenem E. Druhá límčová výložka zůstala černá s prýmkou, které symbolizovaly hodnost SS-Sturmmann. Dále měl na rukávu našitou rukávovou orlici pro mužstvo, pod ní hodnostní označení pro jeho hodnost a ještě níže se nacházel tzv. estonský štít, což byla nášivka ve formě estonské trikolóry pro estonské „dobrovolníky“ ve Waffen-SS. Jinými slovy, pro běžného pozorovatele jeho uniforma na první pohled neprozrazovala příslušnost k jednotkám Waffen-SS. Tyto informace budou mít později klíčový význam.

Nyní se vraťme zpátky k aktu a motivaci dezertéry Estonců, která je velice diskutabilní. Samotné seznámení Felikse Roodveeho s Milošem Dostálem, kdy se tam vyskytl ještě jeden Estonec, se zdá být velice riskantní. Již zmínění stáli na jedné z nejfrekventovanějších ulic v Tišnově a to, že se potkali před knihkupectvím Cejnek, nemusí být až takovou náhodou, jak je líčeno ve všech dopisech. Musíme si uvědomit, že SS-Sturmmann Feliks Roodvee měl v té době na sobě uniformu SS (viz popis dříve) a mluvit před tímto člověkem o partyzánech, ačkoli měl motiv jakýkoli, by se nemuselo obyčejně vyplatit. Nyní se musíme zamyslet, co si myslel Miloš Dostál, když viděl Felikse Roodveeho, který mu tvrdil, že chce utéct

³⁸ Korespondence autora s Feliksem Roodveem ml.

³⁹ Tamtéž.

k partyzánům z německé armády. Dejme tomu, že tuto informaci zaobalil spoustou vět, které vyústily v tento závěr. Mohl mu Miloš Dostál věřit? Dokonce měl Roodvee ukázat mapu a chtít po Dostálovi, aby ukázal, kde se partyzáni nacházejí.⁴⁰ Což je také velice zvláštní. Další otázkou je, jak Feliks Roodvee přesvědčil Miloše Dostála k tomu, aby uvěřil, že chce dezertovat k partyzánům, a dokonce se přiznal k tomu, že chce utéct taky? Ačkoliv víme, o čem hovořili, můžeme z dopisu od Felikse Roodveeho získat doplňující informace. „V Tišnově jsem se seznámil s mladíkem, tak v mých letech, který také chtěl odejít od Němců a přidat se k partyzánům...“⁴¹ Tato část dopisu je jasným důkazem tvrzení Miloše Dostála, že chtěl odejít také k partyzánům. Řekl by člověk, chtějící se přidat k partyzánům, neznámému vojákovvi z nepřátelské armády, která okupuje jeho vlast, že se chce přidat k partyzánům? Neřekl, neboť by to znamenalo jeho smrt. Zarážející je i to, že Miloš Dostál Felikse Roodveeho hned pozval do hostince Na Humpolce. Zde se nesešel jen velitel partyzánské skupiny Miloš Dostál a Feliks Roodvee, ale i další Estonci a dokonce přišla i většina tehdejší partyzánské skupiny. V tomto hostinci se měly projednávat podmínky dezerce Estonců a přechod k partyzánům. Nakonec tyto podmínky projednával Miloš Dostál s Feliksem Roodveem, což zase může mít určitý význam. Jinými slovy, partyzáni obsah rozhovoru neslyšeli a věděli pouze to, co jim dotyční řekli. Mohlo se zde projednávat něco více než pouhá dezerce Estonců?

Sám Miloš Dostál se k této schůzce vyjádřil v roce 1969. „Toto jednání probíhalo mezi Mixim (partyzánská přezdívka Miloše Dostála – pozn. autora) a Felixem o samotě v místnosti bez přítomnosti dalších osob.“⁴² Je nutné nyní připomenout, že SS-Sturmmann Feliks Roodvee měl výborný výcvik z oblasti špionáže a dále byl obeznámen s principy vedení protipartyzánského boje. Proto je dobré se zamyslet nad tím, jestli schůzka Miloše Dostála a Felikse Roodveeho byla čirou náhodou, neboť takové náhody mohou mít svoji skrytou příčinu. Náhodné setkání velitele partyzánského oddílu a nepřátelského vojáka, který má bojovat proti partyzánům, se nezdá příliš reálné. Můžeme tedy hledat za tím skrytý motiv? Mohl být Miloš Dostál zapleten do sítě německé zpravodajské jednotky? Anebo německá jednotka věděla přesné informace o partyzánech, které využili Feliks Roodvee a další k svému prospěchu, kdy se snažili uprchnout před hroučící se frontou a následným pádem Třetí říše?

⁴⁰ Soukromý archiv Karla Krejčího, prohlášení J. Jindřicha a M. Dostála.

⁴¹ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

⁴² Soukromý archiv Karla Krejčího, op. cit.

Za zmínění stojí i to, že jednotka, jejímž členem byl Feliks Roodvee a další Estonci, zde měla vykonávat „speciální misi“ (viz str.). Mohlo se jednat právě o tuto akci s úkolem infiltrovat vojáky do partyzánské skupiny, kde měli za úkol vyčkat na dovoz zbraní od Spojenců a později zamezit partyzánským aktivitám? Samozřejmě se jedná o pouhou hypotézu. Neexistují žádné případné důkazy, že velitel partyzánského oddílu Miloš Dostál nějakým způsobem spolupracoval nebo se nějak podílel na aktivitách spojené s německou armádou. Jen se zdá divné, že vše působí až příliš nahodile. Ať už to bylo tehdy jakkoliv, musíme konstatovat, že Miloš Dostál si počínal dost neopatrně. Protože infiltrace 5 vojáků z německé tajné služby do nitra partyzánské skupiny se jim nemusela příliš vyplatit.

Přijetím Estonců do partyzánské skupiny se rapidně zvýšila bojová síla partyzánů, dokonce Estonci poskytli partyzánům výcvik se zbraněmi a dále je učili taktice boje v lese.⁴³ Další informaci můžeme nalézt v pamětech Jaroslava Skoupého. „Velmi se podivili (Estonci – pozn. autora), že my jsme ti partyzáni a byli přijati do našeho oddílu.“⁴⁴ Což prokazuje neznalost Felikse Roodveeho v otázkách příslušnosti Miloše Dostála k partyzánům. Jinými slovy, pokud by ještě v Tišnově před knihupectvím věděl, že je Miloš Dostál partyzánem, tak by logicky neměli být překvapeni. Nyní jistě víme, že příslušnost Miloše Dostála nebyla předčasně odhalena německou zpravodajskou jednotkou. Na druhou stranu Feliks Roodvee nemusel vědět o partyzánských aktivitách Miloše Dostála, ale mohl vědět, že je s nimi v kontaktu nebo je na ně nějak napojen. Jakým způsobem by se tyto představitelé obou stran (tj. partyzánů a Němců) mohli setkat a vést hovor o partyzánech? Buď Feliks Roodvee o Dostálovi věděl (což je pravděpodobnější), nebo tu existoval jistý neznámý prostředník se znalostí obou stran? Tyto otázky jsou přímým výsledkem zjištění jednotky, kde Feliks Roodvee sloužil. Bohužel na tyto otázky zatím není odpovědi, která by vysvětlovala dezerci Estonců k partyzánům.

Dne 14. února 2015 se mi podařilo kontaktovat dceru pana Josefa Jindřicha, která mě pozvala k ní domů a ukázala mi archiválie po panu Josefu Jindřichovi. Ten zpracoval své cenné paměti s názvem „Z mého života“ vydané pro potřeby rodinných příslušníků. Paní Šudáková byla tak laskavá, že mi dovolila nahlédnout do těchto pamětí a díky nim se můžeme dozvědět pravdu, která osvětlí mnohé otázky nad dezercí Felikse Roodveeho a dalších Estonců ze Sokolovny v Drásově.

⁴³ KOPEČNÝ, Petr a Karel KREJČÍ. *Da capo al fine: odboj Rady tří na Tišnovsku a osud posádky sestřeleného Liberátoru*, 1. vyd. Tišnov: SURSUM, 2002, s. 49.

⁴⁴ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

Pan Josef Jindřich vzpomíná: „Jednoho dne v druhé polovině března 1945, kdy Mixi (Miloš Dostál – pozn. autora) procházel spodní částí tišnovského náměstí, spatřil před výlohou obchodu s knihami německého vojáka, který soustředně sledoval vystavené knihy ve výloze. Mixi také přistoupil k výloze, postavil se vedle dotyčného vojáka. Po chvíli se zeptal vojáka, co hledá. V době naší školní docházky jsme od třetí třídy obecné školy dobrovolně navštěvovali výuku německého jazyka. Takže pomocí získaných základů jsme byli schopni se domluvit. Voják řekl, že by potřeboval mapu okolí Tišnova. Jako důvod zcela otevřeně řekl, že by chtěl spolu se svými kamarády odejít do lesa k partyzánům. Současně se ptal, zda by mu Mixi mohl poradit a pomoci získat potřebné kontakty. Mixi mu řekl, že to není tak jednoduché a přislíbil, že se pokusí v tomto něco zjistit. Domluvili se, že se musí dostavit sám, beze zbraně, za 2 dny v 12.00 hod. v poledne do hostince „Na Humpolce“, kde se vzájemně setkají. Ukázal mu na Brněnskou ulici, popsal, kde se nachází dotyčný hostinec. Ještě ten den jsme možnost tohoto setkání projednali na základně v Sokolské chatě. Zvažovali jsme uváženě způsob a možnosti dalšího předběžného setkání.

Uvažovali jsme, zda nejde o provokaci. Protože jsme pro naši činnost potřebovali zbraně a střelivo, rozhodli jsme, že to stojí za risk. Byli jsme domluveni s Pepem Pokorným, že to setkání uskutečníme v jejich restauraci. Mixi a Pepa chodili spolu celých 8 roků do společné třídy, dobře se znali a byli kamarádi. Pan Pokorný, majitel hostince a řeznictví, nám občas vypomohl darem masných výrobků, což nám hodně pomohlo. Domluvili jsme si následnou organizační činnost. Mixi čekal v malé místnosti za výčepem. Jako úniková cesta mu mělo posloužit okno vedoucí do dvora a odtud cesta na druhé straně ulice. Pepa Pokorný a Bača byli ve výčepním lokále. Bača střežil výchozí dveře. Já jsem byl v předsíni u hlavních dveří vedoucích do ulice s výhledem oběma směry podél silnice. Student se procházel po chodníku na protější straně hostince. Podél chodníku byly vysázeny mohutné vysoké stromy skýtající ochranu. Takže jsme měli pěkný přehled, kdyby s vojákem přišel nějaký doprovod. Byli jsme vyzbrojeni pistolemi. Bylo těsně před 12. hodinou v poledne, když se dotyčný voják objevil. Přicházel od náměstí a byl sám. Já, stojící v předsíni, jsem upozornil Baču. Na to jsem opustil předsíň a stoupl jsem si ve dvoře u výchozích dveří. Jakmile voják vešel dovnitř, opět jsem zaujal původní místo v předsíni u venkovních dveří. Venku byl klid a nikdo další nepřišel.

Uvnitř zatím Mixi domlouval podmínky o možnosti přeběhnutí Estonců k naší jednotce. Šlo zejména o získání co nejvíce informací o jejich činnosti, jejich vstupu do německé armády a důvodu jejich plánované dezerce. Plnili úkoly jako strážný oddíl při střežení

pozemních objektů (mosty, tunely, železniční tratě) a objekty budov (zejména sklady s vojenským materiálem). Do bojových jednotek určených pro frontu nasazování nebyli. Teprve nyní se jim naskytla možnost úniku, a proto se této možnosti snaží využít. Jedná se o tuto skupinu: vedoucí Feliks Roodvee, členové Harry, Jepi, Mati a Willi. Při tomto jednání kladl Mixi jednu podmínku. Při přijetí do oddílu musí mít každý člen svoji vlastní zbraň (samopal) včetně střeliva. Termín na provedení akce bude stanoven za 2 dny od jednání dnešního dne ve 24.00 hod. v Sokolovně obce Drásov. Před stanovením této doby jsme obsadili přilehlé okolí Sokolovny. Přesně ve stanovené době se dostavilo všech pět Estonců k plotu u zadní části objektu. Každý měl osobní zbraň, samopal a dávku střeliva. Mimoto měli jednu bedýnku střeliva do samopalů, několik útočných granátů a jedno jízdní kolo. Pěší chůzí po silnici a terénem jsme dorazili na základnu – Sokolská chata. Příchodem Estonců do oddílu se rozrostl náš početní stav a zvýšila se naše palebná síla. Dobře jsme se sžili. Poněvadž hovořili dobře německy, snadno jsme se domluvili a zapadli do našeho kolektivu. Zúčastnili se s námi všech našich přepadových akcí, záchrany amerických letců. Dobře si vedl Feliks jako vedoucí Estonců a bylo vidět, že je u svých soukmenovců oblíben a plně respektován.⁴⁵

⁴⁵ Soukromý archiv Růženy Šudákové.

5 Partyzáni z 5. oddílu Rady tří generála Luži

Po odchodu ze sokolovny v Drásově se Estonci spolu s partyzány odebrali na chatu Sokola Černá Pole v údolí řeky Svratky mezi Březinou a Herolticemi. Nyní se na chvíli vraťme k činnosti partyzánů před dezercí Estonců.

Následující řádky budou čerpány výhradně ze vzpomínek Jaroslava Skoupého, který popisuje založení skupiny následovně. „Někdy v říjnu 1944 jsem se spolu s kamarády prostřednictvím Josefa Jakeše napojil na ilegální organizaci R-3 (Rada tří – pozn. autora) ... Od Jakeše jsem dostal já a Dostál pistole, které údajně ukořistil gestapákům, byli to naše první zbraně, tím byl založen ilegální oddíl.“⁴⁶ Velitelem se stal Miloš Dostál „Mixi“ z Tišnova. Dalšími členy byli Jaroslav Skoupý „Bačo“ z Lipůvky, Josef Jízdny „Pepek“ z Heroltic a Miloš Olšanský „Student“ z Brna-Líšně. „Dále s námi spolupracovali Josef Pařízek a Karel Holík z Lipůvky. Později se připojil Josef Jindřich „Toldi“. Miloš Dostál navázal spojení s četníkem Františkem Flomem „Petr“ a jeho přispěním se oddíl stal 5. oddílem R-3.“⁴⁷

Nutno poznamenat že v rané fázi této partyzánské skupiny neměli její členové dostatečnou výzbroj. Proto začali partyzáni přepadat hájenky. Jedna z prvních zásobovacích akcí byla směřována na hájenku v Kateřině hajného Mužika, kde partyzáni ukořistili dvě brokovnice.⁴⁸ Na popud Miloše Olšanského, který pocházel z Brna-Líšně, byla dne 21. března 1945 ve 23 hodin přepadena hájenka v Brně-Lišni, kterou spravoval hajný Pánek. Zde skupina získala jednu opakovací kulovnici a brokovnici. Jaroslav Skoupý ve svých pamětech poskytuje i další informace. „My jsme chodili po hájenkách v Líšni u hajného Pánka, tam jsme si na potvrzení vypůjčili belgickou kulovnici automat a 2 brokovnice.“⁴⁹

„Po této akci jsme přešli do ilegality [...]“⁵⁰ Během této doby partyzánský oddíl začal využívat jako svoji základnu sokolskou chatu Černá Pole v údolí řeky Svratky mezi Březinou a Herolticemi. „Chata byla zapečetěna Gestapem, vyrazili jsme okno zezadu a žebříkem jsme tam lezli. Topit jsme mohli jen v noci.“⁵¹ Obsazení chaty bylo nahlášeno Flomovi. „Po té jsme byli pověřeni takzvanými zásobovacími akcemi pro zásobování ilegálních pracovníků a

⁴⁶ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Archiv Historického oddělení Moravského zemského muzea, inventární číslo: S-11722

⁵⁰ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, op. cit.

⁵¹ Tamtéž.

hlavně pro nás. Přes mrtvou schránku u nějakého křížku jsme dostávali od četníků vzkazy, kde zabili prase a již mají využeno, vytipovanou usedlost jsme přepadli, zabavili uzené, zavařeniny, vajíčka a slivovici, na to jsme jim dávali předtištěné potvrzení od R-3. Nebo jsme vykrádali trafiky, když jsme dostali zprávu, že trafikantka vyfasovala cigarety. Kořist v tlumocích byla pak na určeném místě dál předávána.⁵²

Partyzáni v této době vlastnili jen dvě pistole, tři brokovnice a jednu opakovací kulovnici. Poté se Miloš Dostál setkal s Feliksem Roodveem a dohodl dezerci Estonců k partyzánům. Estonci přišli na chatu Sokola a donesli kromě vlastních zbraní i zbraně pro partyzány. Krom již zmíněných zbraní, po příchodu Estonců, skupina disponovala několika puškami Mauser Kar 98k ráže 7,92 mm. Dále měla skupina k dispozici samopaly MP-40 ráže 9 mm a čtyři pistole Luger P.08 Parabellum a v neposlední řadě i bednu plnou munice a bednu granátů s označením Stielhandgranate M-24. Pokud srovnáme výzbroj skupiny před a po vstupu Estonců, musíme konstatovat, že jejich vstup do partyzánského oddílu rapidně zvýšil jejich bojeschopnost a nyní, plně vyzbrojeni, by byli schopni se účastnit akcí proti německým okupantům. „V chatě bylo 5 Estonců, kteří tam byli stabilně. My jsme byli občas doma [...] Jinak jsme chodili po sedlákách, protože jsme potřebovali něco jest. Tak jsme byli dvakrát v Senticích, v Jamném, Hájek, Hajánky, dvakrát jsme byli v Újezdě. Tam bydlel nějaký fašista Ryba, toho jsme chodili tak postrašit.“⁵³

„Pokračovali jsme v zásobovacích akcích, v noci z 16. na 17. dubna jsme se vrátili ze zásobovací akce v Senticích. Někteří šli spát, mě probudil silný výbuch, vyběhli jsme ven a od Tišnova byla vidět zář ohně, mysleli jsme si, že jde o sabotáž na dráze. Sešli jsme se na chatě stavitele Žáka, kde byl jeho syn Jaroslav, který s oddílem spolupracoval.“⁵⁴ Tuto událost popisuje ve svých vzpomínkách i Jaroslav Žák. „Na chatě Sokola... byli v té době ubytováni partyzáni. Miloš Dostál, Slávek Skoupý, Josef Jízdny a pět Estonců [...] Partyzáni šli tohoto dne – pozn. autora) na zásobovací akci do Sentic, v noci donesli uzené a slivovici. Po půlnoci (tedy již 17. 4. 1945) nás probudil výbuch, po kterém bylo slyšet další výbuchy a střelbu jako od Tišnova. Ptali jsme se Estonců, zda je to fronta, ti říkali, že to tak vypadá.“⁵⁵ K tomuto tématu se vyjádřil ve svých vzpomínkách i Feliks Roodvee. „Jedné noci, bylo to asi uprostřed

⁵² Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

⁵³ Archiv Historického oddělení Moravského zemského muzea, inventární číslo: S-19408-19415

⁵⁴ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, op. cit.

⁵⁵ Tamtéž.

dubna, jsme uviděli, jak hořící letadlo padlo do lesa. Spatřili jsme parašutisty, kteří zmizeli v lesní temnotě [...] Započalo jejich hledání.“⁵⁶

⁵⁶ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

6 Osudný let „Flying Rumor“

16. dubna 1945 ze základny Rosignano v Itálii ve 20 hodin a 25 minut vzlétá americké letadlo B-24 H Liberátor „Flying Rumor“ (letající latrina), jehož cílem bylo zásobovat zbraněmi, výstrojí a potravinami české partyzány.⁵⁷ Jako cílová plocha, kde mělo dojít ke shozu materiálu, byla vybrána lokace u obce Lažany. Bohužel byl americký letoun kolem půlnoci nad Maršovem napaden německým nočním stíhačem. Dodnes není přesně známo, který německý stíhač tento sestřel provedl. Letoun byl zasažen a začal hořet. Osmičlenné posádce letounu se naštěstí podařilo včas vyskočit na padácích. Letadlo spadající pod 859th Bomb Squadron (859. bombardovací peruť), 2641st Special Group (2641. speciální skupina), 15. Air Force (15. letecká armáda) USSAF (United States Army Air Force – Letectvo armády Spojených států amerických), se roztříštilo nedaleko Tišnova. Stalo se tak 17. dubna 1945 chvíli po půlnoci. V některých publikacích jsou uváděna mylná data vzletu i pádu letadla, nejčastěji se jedná o 15. a 16. duben 1945, což není pravdou.⁵⁸ Proto bylo čerpáno ze zprávy o pohřešované posádce, kde se předpokládá správnost. Američtí letci měli štěstí, neboť se jim podařilo dostat až k českým partyzánům. Všem se podařilo přistát na zem bez zranění. Po seskočení z letadla byla posádka rozmístěna na ploše od Veverské Bítýšky až po Tišnov. Naštěstí se jich ujaly dvě partyzánské skupiny, které o sobě nevěděly. Partyzánská skupina Delta operující v oblasti Veverské Bítýšky a Holasice zachránila 3 letce, jejichž jména byla: 1st Leutnant Rosslyn C. Anderson (2. pilot), 2nd Leutnant Armando Carlino (bombometčík) a Staff Sergeant Mack H. Dias (radista).⁵⁹ Zbýlých 5 letců se dostalo do rukou 5. oddílu partyzánské skupiny R-3 generála Luži. O jejich osudech v rámci partyzánské skupiny budou následující řádky.

Ve vzpomínkách Jaroslava Žáka z Brna je napsáno: „Sešli jsme se u nás na chatě (viz str. 20) a v tom někdo zaklepal, Estonci vyskočili z okna a já jsem otevřel dveře. Ve dveřích stál muž oblečený v letecké kombinéze. Jeden z Estonců na něho zezadu namířil samopalem, ten zvedl ruce a vyzval ho, aby šel do chaty [...] Snažil se nám vysvětlit, že seskočil padákem s dalšími letci.“⁶⁰ Estonci měli v té době na sobě stále uniformy SS. Mohlo být zajímavé vidět pohled amerického letce, když ho „zajal“ voják – Estonec v uniformě SS, a pak mu vysvětlit, že přítomní jsou partyzáni. Další zmínka o objevení prvního letce se nachází také v pamětech

⁵⁷ KOPEČNÝ, Petr a Karel KREJČÍ. *Da capo al fine: odboj Rady tří na Tišnovsku a osud posádky sestřeleného Liberátoru*, 1. vyd. Tišnov: SURSUM, 2002, s. 35-36 + příloha č. 5 a 6.

⁵⁸ ČERVENÝ, Ondřej. *Osvobození Žďárska*. 1. vyd. Brno: Sypták, 2014, s. 32.

⁵⁹ KOPEČNÝ, Petr a Karel KREJČÍ. op. cit., s. 35-36 + příloha č. 5 a 6.

⁶⁰ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

Jaroslava Skoupého. „Sešli jsme se na chatě stavitele Žáka, kde byl jeho syn Jaroslav, který s oddílem spolupracoval. (Partyzán Josef Jindřich píše, že se nejednalo o chatu Žáka, ale o chatu pana Slaniny.)⁶¹ Za chvíli jeden Estonec zadržel u chaty neznámého muže v letecké kombinéze, bylo zjištěno, že se jedná o amerického letce ze sestřeleného letadla. K Tišnovu byl vyslán průzkum, místo havárie bylo obklíčeno již četníky a německými vojáky. Letec nám ukázal nějaké vlajky a papíry (jednalo se o identifikační kartu, se kterou se letci prokazovali a žádali o pomoc – pozn. autora) a chtěl tužku. Namaloval osm padáků a jeden přeškrtnl a ukázal na sebe, a pak k lesu. Začali jsme hledat další letce...“⁶² Pozdější události popisuje i Jaroslav Žák. „Ráno, jak začalo svítat, tak jsme šli hledat ostatní. Dostál našel druhého letce pod kótou „Sokolí“. Slanina Vincenc dovedl třetího letce, od Sentic z lesa. Měli jsme je u nás na chatě a dali jsme jim chleba se salámem, chleba nechtěli, jedli jen salám a zapíjeli ho slivovicí [...] K večeru jsme šli (17. 4. 1945) znovu do lesa hledat a u „Sokolské studánky“ jsme našli další dva letce. Jeden z nich měl pistoli „Colt“. Pilota dovedl nějaký občan z Tišnova, tak jsme jich měli pět. Tři další z posádky jsme nenalezli.“⁶³ Jména zachráněných pilotů byla: 1st Leutnant Thomas O. McCarthy (pilot), 2nd Leutnant Robert E. Beach (navigátor), Staff Sergeant James B. Tate (technik), Sergeant Robert J. Webber (zadní střelec) a Sergeant Charles S. Jones (boční střelec).⁶⁴

„Velitel Estonců (Feliks Roodvee – pozn. autora) večer řekl, že musíme pryč, protože o letcích a o nás už ví mnoho lidí, také četníci řekli, že máme zmizet, že lesy bude prohledávat Jagdkommando.“⁶⁵ „Dostál byl v kontaktu s Musilem (jiné zdroje uvádí, že byl 18. dubna 1945 varován četníkem Františkem Flomem „Petr“ – pozn. autora)⁶⁶, který mu řekl, že máme rychle všechno sbalit, že se bude kontrolovat druhá strana (Němci čistili napřed Květnici a tam tu stranu, kam zaletěl pilot). Teď měli čistit jižní stranu. 5 Estonců, 5 Američanů, Skoupý, Olšanský se na lodičkách (pramicích – pozn. autora) dostali na druhou stranu Svatky a tam jsme v takovém hustějším lesíku byli schováni a čekali jsme na večer, že se přesuneme na jiné místo. Mezitím sháněl Dostál auto na odvoz.“⁶⁷

Nutno dodat, že Jagdkommando, které mělo prohledávat lesy, bylo součástí neblaze proslulého oddílu účastnícího se akce proti partyzánům na Skaličce. SS-Polizei-Regiment 21

⁶¹ Soukromý archiv Karla Krejčího.

⁶² Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ KOPEČNÝ, Petr a Karel KREJČÍ. *Da capo al fine: odboj Rady tří na Tišnovsku a osud posádky sestřeleného Liberátoru*, 1. vyd. Tišnov: SURSUM, 2002, s. 35-36 + příloha č. 5 a 6.

⁶⁵ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

⁶⁶ KOPEČNÝ, Petr a KREJČÍ, Karel. op. cit., s. 54.

⁶⁷ Archiv Historického oddělení Moravského zemského muzea, inventární číslo: S-19357-19359.

byl umístěn v Doubravniku. V knize „Ve znamení Smrtihlava“ od Oldřicha Sládka se autor zmiňuje, že štáb SS-Polizei-Regiment 21, 7. Kompanie měl být od konce března až do poloviny dubna 1945 umístěn v Tišnově. Jeho stíhací oddíly (Jagdkommando) měly být přiděleny do Doubravniku, Adamova a Křižanova.⁶⁸ Tento fakt se autorovi podařilo doložit původním rozkazem z 21. 3. 1945, kdy je SS-Polizei-Regiment 21 přemístěn do následujících pozic: Štáb roty a Jagdkommando byly umístěny v budově Dívčí obecné a měšťanské školy na Riegrově ulici (součást dnešního tišnovského gymnázia). Další Jagdkommando byla umístěna v Křižanově, Adamově a Doubravniku. Zdá se nejpravděpodobnější, že po amerických letcích pátralo právě Jagdkommando z Tišnova a Doubravniku. Dalším strategickým místem v Tišnově pro tuto jednotku byla telefonní centrála umístěná v budově č. p. 105 na náměstí Komenského, což je dnešní papírnickví Besének.⁶⁹ Pravděpodobně odtud byly zavolány posily při hledání letců. Jednotka, která měla posílit Jagdkommando, se jmenovala Fallschirm-Pionier-Bataillon 10, přesněji se jednalo o 1. kompanii, která přijela vlakem do Tišnova.⁷⁰ Tato rota se měla také účastnit „Velkomeziříčského masakru“ (poprava 60 civilistů⁷¹). Důležité jsou informace o jednotce pátrající po Američanech. Lze je nalézt i v publikaci „Osvobození Žďárska“ od Ondřeje Červeného. „Schauschütz se například v této souvislosti ve výpovědi z 1. října 1945 zmínil o 20 vojácích „od padákové divize“, kterým velel důstojník v hodnosti poručíka. Účast příslušníků výsadkových jednotek na potlačení povstání jednoznačně potvrzuje také nesmírně cenná, avšak nekompletní výpověď Bertholda Seligera, který se šestadvacet let po válce přihlásil německé policii jako svědek událostí ve Velkém Meziříčí. Při výslechu 29. června 1971 vypověděl, že se jako sedmnáctiletý odvedenec stal na jaře 1945 členem „patroly branné moci“, jež byla z Tišnova vyslána do Velkého Meziříčí. Podle jeho tvrzení velel oddílu tvořenému třiceti až čtyřiceti muži důstojník v hodnosti poručíka (jednalo se o Leutnanta Kabingera – pozn. autora), přičemž velkou část jeho skupiny tvořili příslušníci výsadkových jednotek. Útvar měl údajně k dispozici 2–3 nákladní a 1–2 osobní vozidla a dva motocykly, z toho jeden s postranním vozíkem.“⁷²

⁶⁸ SLÁDEK, Oldřich. Ve znamení smrtihlava, s. 248.

⁶⁹ Korespondence autora s Rolandem Pfeiffem.

⁷⁰ G., Óscar. Correction on 11. FschJgDiv & 21.FschJgDiv. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://http://www.feldgrau.net/forum/viewtopic.php?f=24&t=5879>.

⁷¹ Více v knize: ČERVENÝ, Ondřej. *Osvobození Žďárska*. 1. vyd. Brno: Sypták, 2014, 540 s.

⁷² ČERVENÝ, Ondřej. *Osvobození Žďárska*. 1. vyd. Brno: Sypták, 2014, s. 108.

Nyní se vrátíme zpátky k 5. oddílu partyzánské jednotky R-3 generála Luži. Američané, Estonci, Jaroslav Skoupý a Miloš Olšanský čekají na pravém břehu Svratky v lesíku u Heroltic na Miloše Dostála, který v této době sháněl automobil.

Další situaci popisuje Jaroslav Skoupý. „Dostál šel do Tišnova sehnat auto. Řidiči O. Maděrovi namluvil, že jeho matka koupila v Herolticích divan, aby mu ho za úplatek přivezl. Když přijeli do Heroltic, vytáhl na něho pistoli a přinutil ho přijet k lesu.“⁷³ „Navečer 17. dubna, jak se setmělo, tak dojel s menším nákladním autem na dřevoplyn. To byla otevřená korba. Na tu korbu nasedlo 5 Američanů, 5 Estonců se zbraněmi (a v uniformách SS – pozn. autora), Skoupý, Miloš Olšanský a Miloš Dostál byli vpředu se šoférem, nějakým Maděrou. Když jsme přijeli do Deblína k zatáčce, tak tam byla kolona německých vojáků, měli nějaký defekt na automobilu.“⁷⁴ Mohli tito vojáci být součástí Fallschirm-Pionier-Bataillon 10? „Šofér zastavil těsně před nimi. My jsme z auta seskákali, vzali jsme si jen nejnnutnější věci a obešli jsme Deblín a on nás za Deblínem čekal s autem. Nasedli jsme a jeli dál. Při této cestě šofér dostal strach, říkal, že už nemá dřevo a Dostál mu nařídil, aby zastavil u hájenky za Deblínem, tam byl nějaký dobrý Němec Zeitner. Ten nás všechny pohostil, všichni se vystřídali, dal nějaký civilní oděv Američanům (v poznámkách Josefa Jindřicha je napsáno, že právě tady dostal Ch. Jones od Jindřicha kabát – baloňák, se kterým je hojně fotografován – pozn. autora) a tam poprvé jsem viděl, že velitel letadla (1st Leutnant Thomas O. McCarthy – pozn. autora) psal potvrzení tomu hajnému levou rukou.“⁷⁵ O této zajímavosti se zmiňuje i Feliks Roodvee. „Všichni byli mladí. Všechny práce dělali více levou než pravou rukou. I zbraně drželi levou rukou.“⁷⁶

Dále pokračuje Jaroslav Skoupý: „Před hajným jsme se zmínili, že nemáme dřevo a nemůžeme pokračovat v jízdě. Řekl, že naproti hájenky je velká dřevěná budova, kde je nařezané dřevo pro městskou autodopravu. Tak jsme urazili petlicu, do pytlů nafasovali dřevo a pokračovali v jízdě na Níhov.“⁷⁷ Po příjezdu do Níhova „jsme vešli do stavení sedláka Urbánka, chtěli jsme, aby zapřáhl koně a zavezl nás do vedlejší dědiny. Začal zapřahat, a pak nám poradil, že by bylo dobré zajít k obchodníku Lacinovi, naproti němu, že je velké stavení, že jeho sestřenice je tam sama, že bychom se tam mohli pár dnů schovávat. Poté jsme vyšli do obchodu Laciny st., kde byl i Lacina Josef ml., který později s námi spolupracoval. Asi 4 dny

⁷³ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž.

jsme spávali u té sestřenice v Níhově. Protože se uznalo, že není dobře být stále na jednom místě, přestěhovali jsme se k níhovskému rybníku pana Holánka [...] Dostál obdržel příkaz od Musila, že Američané se nesmějí dát na žádnou akci a měli jsme je uchovat do konce války.⁷⁸ Asi po 2 dnech byli Američané přemístěni do Šubrtovy chaty. Pan Holánek měl obavy ze zapálení jeho seníku, kde byli Američané ubytováni. Ti byli totiž silní kuřáci. Dále tu byli i Estonci, což dokládají i poznámky Josefa Jindřicha.⁷⁹ Dále pokračuje Jaroslav Skoupý ve svých vzpomínkách. „Vzpomínám si, že u hajného Holánka jsme poslouchali z bateriového přijímače, že sovětská armáda osvobodila Brno. To bylo 26.–27. dubna 1945. Tento údaj je nesprávný. Na této chatě se Jaroslav Skoupý nemohl dozvědět, že bylo osvobozeno Brno. U pana Holánka se partyzáni nacházeli od 20. do 22. dubna 1945 (ověřeno z poznámek od Josefa Jindřicha), tudíž není možné, aby slyšel o osvobození Brna. Pravděpodobně si v tomto případě spletl místa. Jednalo se asi o pozdější záležitost, dle datace, kdy partyzánská skupina byla v dřevorubecké boudě v Lubném (viz dále). Pan Skoupý dále pokračuje. „Pan Holánek nám potom poradil, že naproti je chata papírníka Šubrta, která není obydlená, že má od ní klíče, že bychom tam mohli přespávat. Tak jsme se do Šubrtovy chaty přestěhovali.⁸⁰

⁷⁸ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Tamtéž.

7 Kolaborant Ing. Arnošt Vostřejš?

Po přesunu do Šubrtovy chaty s partyzánskou skupinou udržoval kontakt Josef Lacina ml. „Koblížek“. Jaroslav Skoupý ve svých vzpomínkách dále popisuje to, že než partyzánská skupina odešla ze Šubrtovy chaty, tak se k nim připojil Karel Kasal a Miloš Chlup „Baryšna“. Karel Kasal jako řezník připravoval stravu pro partyzány, Američany i Estonce, kterou získali ze skladu továrny Diana v Kutinách. Jednoho dne (24. dubna 1945) přišel Josef Lacina ml. za partyzány a sdělil jim, že Ing. Arnošt Vostřejš, který měl chatu nedaleko, je fašista a dopisovatel Vlajky (fašistické hnutí a časopis). Jaroslav Skoupý začal vysvětlovat Feliksi Roodveevi, že Vostřejš je fašista, a proto by ho mohli „postrašit“. Chata Vostřejše byla 10 minut cesty od chaty Šubrt, kde se právě nacházeli, v údolí níhovského rybníka. Jaroslav Skoupý popisuje další dění. „Feliks rozhodl, že ho půjdeme zkontrolovat.“⁸¹ Je zajímavé, že právě tuto akci zahájil Feliks Roodvee a následky této akce pocítil i v roce 1994. Feliks Roodvee, další dva Estonci, Jaroslav Skoupý a Josef Lacina ml. šli k Vostřejšově chatě. Skoupý a Roodvee šli dovnitř a Lacina a Estonci čekali venku a hlídali. Ve svých pamětech Jaroslav Skoupý podává důkaz, co se dělo uvnitř. „Když jsme vešli do chaty, byla tam velká společnost, později jsem se dozvěděl, že na chatě byl i Jindra Loukota⁸². Zkontrolovali jsme kennkarty (průkazy totožnosti – pozn. autora) a pan Ing. Vostřejš se nás ptal, co tam děláme. Řekl jsem mu, že jsem byl upozorněn, že je fašista.“⁸³ (Což se později po válce potvrdilo.) Ing. Arnošt Vostřejš původně žil v Brně, ale před postupující frontou opustil město a přesunul se na svoji chatu u níhovského rybníka. Kromě manželky a tří dětí na chatě měli být také nějaké herečky a herci z Brna, což se nepodařilo potvrdit.

Skoupý prohledával přítomné a hledal důkaz o Vostřejšově kolaboraci s fašisty, zatímco Feliks Roodvee držící v ruce samopal MP-40 je měl všechny „v šachu“. Jaroslav Skoupý dále vzpomíná: „Potom se pan Vostřejš, který uměl perfektně německy, bavil s Estoncem (s Feliksem Roodveem – pozn. autora).“⁸⁴ Poté pozvali i ty, co stáli venku, pohostili je a Lacina stál venku. „Když jsme vycházeli z chaty, Lacina byl rozzlobený, že jsme ho měli zastřelit a pod.“⁸⁵ Po této události se partyzáni rozešli. Josef Lacina ml. šel domů do Níhova a ostatní partyzáni šli do Šubrtovy chaty. Je zajímavé, že se Feliks Roodvee ve své poválečné korespondenci o této akci nezmínil. Jediný, kdo se o této události zmiňuje, je Jaroslav

⁸¹ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

⁸² Jindřich Loukota byl člen operního sboru Národního divadla Brno, sólista operety, skladatel a šansonier.

⁸³ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

⁸⁴ Archiv Historického oddělení Moravského zemského muzea, inventární číslo: S-11722.

⁸⁵ Tamtéž.

Skoupý. Poznámky či nějaké další informace od jiných partyzánů zatím nejsou k dispozici. „Druhého dne přišli k chatě papírníka Šubrtů dva muži, vlezli až do chaty. Já seděl za stolem s Američany, oni hráli karty. Teď jsem nevěděl co dělat. Estonci byli ubytováni na půdce. Roodvee seskočil dolů a zařval na ně Hände hoch (ruce vzhůru – pozn. autora)! Legitimovali jsme je a zajistili jsme, že to byl pan Ing. Vostřejš, který nám vykládal, že si myslel, že přijeli Šubrtovi z Brna, a tak je chtěl navštívit. Vykázali jsme ho z chaty ven. Když se vrátil Dostál, řekli jsme mu, co se stalo. Po krátké poradě jsme se rozhodli, že navečer se přemístíme do jiné chaty. Dostál zajistil pobyt v dřevorubecké chatě u Lubného v lese.“⁸⁶ Tuto chatu vlastnil pan Valoušek, starosta obce Lubné. Partyzáni tam pobývali od 25. dubna do 6. května 1945.

⁸⁶ Archiv Historického oddělení Moravského zemského muzea, inventární číslo: S-11722.

8 Operace 5. oddílu partyzánské skupiny R-3

Ve svých pamětech partyzán Josef Jindřich uvádí: „Jednoho dne jsme obdrželi zprávu, že nějaký pan Brychta z Brna se dočasně přestěhoval z bezpečnostních důvodů před postupující frontou Rudé armády i s rodinou do obce Újezd. Bylo nám sděleno, že zde udává některé občany. Rodina bydlela v přízemí jednoposchodového domu, který stál v boční ulici ústící doprava od hlavní silnice vedoucí středem dědiny od Dolních Louček. Venku zůstal Student (Miloš Olšanský – pozn. autora) a Estonci, dovnitř jsme vešli Mixi, Kasal a já (Miloš Dostál, Karel Kasal a Josef Jindřich – pozn. autora). V bytě byly dvě ženy a dvě mladé děti. Jedna z žen byla paní Brychtová. Pan Brychta však nebyl přítomen. Mixi jí sdělil, z jakého důvodu jsme přišli. Upozornil ji, že jestli se dovíme příště o nějakém udání, vrátíme se a uděláme pořádek. Obě ženy byly vyděšené a plakaly. Možná, že pan Brychta si tuto výhrůžku vzal k srdci, neboť dotazy u občanů nám bylo potvrzeno, že další případy udání ze strany pana Brychty se již nevyskytly.

Tentýž noční den jsme zažili další událost. Vraceli jsme se po silnici od Brychtova bytu. Došli jsme k odbočce silnice, která směřovala doprava. Vlevo odbočky u hlavní silnice stál přízemní domek. Před vchodem do budovy byla stříška podpírána dvěma zděnými sloupky o průměru asi 45 cm. Když jsme přicházeli k této budově, uslyšeli jsme hukot automobilového motoru příjíždějícího od Dolních Louček. Mixi vydal povel „Zalehnout, připravit k palbě!“ Já jsem se ukryl za první sloupek. Po silnici příjíždělo osobní auto, Olšanský vstal, postavil se na okraj silnice a zvedl ruku a zvolal: „Halt! Alles heraus aufstehen!“ (Stát! Vylezte ven! – pozn. autora). Auto zmírnilo jízdu, ale nezastavilo, pomaloučku popojíždělo vpřed. V tom se otevřely přední levé dveře u řidiče, který po nás počal střílet ze samopalu. Nato my jsme všichni počali střílet, bez povelu, na stále popojíždějící auto. Zhlédl jsem, jak Hari (Jevgeni Viher „Hari“ – pozn. autora) v pokleku na silnici páčil po autě, které v té chvíli bylo před námi v bezprostřední blízkosti. Já jsem střílel z bubínkového revolveru Smith & Wesson z bezprostřední blízkosti, kryjící se za prvním zděným sloupkem. Střílel jsem přes levé zadní dveře na zadní sedadla a na podlahu před tyto sedadla, neboť jsem počítal, že jedoucí osoby se budou krýt před palbou na podlaze. Pojednou řidič přestal střílet, auto se prudce rozjelo a počalo se vzdalovat. Po chvíli jsme slyšeli, že i motor počal běžet nepravidelně a za okamžik se zastavil. Mixi se rozhodl pomalu a opatrně postupovat vpřed po obou stranách silnice. Asi po necelých 200 metrech jsme zjistili, že auto stojí na silnici, kapota byla otevřena a řidič svítil si baterkou něco kutil v motorovém

prostoru. To už jsme byli nedaleko od auta, když Mixi zvolal „Hände hoch“ (ruce vzhůru – pozn. autora), na to se řidič vztyčil a začal utíkat ze silnice směrem na blízký okraj lesa. My jsme po něm zahájili palbu. Uběhl jen malý úsek, kdy byl zasažen, padl na zem a zůstal nehybně ležet. Zjistili jsme, že už nežije. V autě byl jeden důstojník, který byl mrtev. Mixi mu odebral doklady a pistoli Parabolu (Luger P.08 Parabellum – pozn. autora). Řidiči odebral také doklady. V autě jsme našli řidičův samopal, který zde zanechal. Tyto zbraně se nám hodily.⁸⁷ Pravděpodobně se jednalo o německý samopal Sturmgewehr 44 ráže 7,92 mm, se kterým je vyfotografován Karel Kasal. Důstojnické auto, které bylo přepadeno, bylo značky Opel (Kadet nebo Olympia).

O této akci se zmiňuje ve svých dopisech i Feliks Roodvee. „Žili jsme v horách nedaleko od Tišnova. Ničili jsme telefonní spojení, přepadali německé zásobovací vozy. V jedné vesnici jsme zabili důstojníka ve štábním autě. [...] Bohužel si nepamatuji jména těchto vesnic. Vesnice, kde jsme zabili oficíra v autě, zdá se, že se jmenovala Újezd (doufám, že to tak bylo).“⁸⁸

Pan Skoupý dále pokračuje: „Lacina ml. přišel se zprávou, že okolo Níhova je skupina ruských partyzánů. Já jsem občas chodil ke starému panu Lacinovi na návštěvu, a když jsem se jednou vracel zpět na chatu, narazil jsem na party nějakých ruských partyzánů. Po krátkém dohadování, jsem se jich ptal, zda nemají náhodou vysílačku, že jsme zachránili americké letce a že potřebují dát zprávu na základnu. Ujišťovali mě, že něco takového mají.⁸⁹ Nakonec vyšlo najevo, že žádnou vysílačku nemají. Tito ruští partyzáni byli ve skutečnosti uprchlíky z pracovního tábora u letecké továrny Diana, ukrajinské národnosti. Společně s ukrajinskými partyzány podnikli některé akce proti německým okupantům. Ukrajinci měli v lese zbudovanou zemljanku, kde tehdy pobývalo 8 Ukrajinců. O nich se zmiňuje i Josef Jindřich ve svých pamětech. „Velel jim poručík Rudé armády Sergej.“⁹⁰ V některých dokumentech je napsáno, že této skupině velel jistý sovětský poručík Nikolaj Majkov. Mohlo se jednat o již zmíněného Sergeje? Měli ukrajínští partyzáni také své vlastní přezdívky jako Češi a Estonci? Miloš Dostál se Sergejem domluvil na provedení společné akce, nakonec společně obě partyzánské skupiny zaujaly postavení „v zátočině u silnice Tišnov-Žďárec“ po 18. hodině.

Dále pokračuje pan Josef Jindřich: „Přijížděla dvě nákladní auta jedoucí blízko za sebou, která se objevila v zátočině. Při dojezdu asi na 15 metrů, Sergej zavolal: „Ogoň!“ (doslovně

⁸⁷ Soukromý archiv Růženy Šudákové.

⁸⁸ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

⁸⁹ Archiv Historického oddělení Moravského zemského muzea, inventární číslo: S-19357-19359.

⁹⁰ Soukromý archiv Růženy Šudákové.

přeložené jako „oheň“, spíše se jednalo o „pal!“ – pozn. autora) a zahájil palbu na první příjíždějící vozidlo, u kterého zasáhl pneumatiku pravého předního kola, a auto sjelo do příkopu. Následovala všeobecná palba na oba vozy. Na povel Mixiho jsme zastavili palbu. Nato Sergej zavolal: „Alles heraus! Hände hoch!“ (Vylezte ven! Ruce vzhůru! – pozn. autora). V každém vozu byl řidič a velitel vozu. Všichni čtyři vystoupili se zvednutýma rukama. Byli to všichni starší vojáci Volksturm, ve stáří kolem 45 roků. Nyní se Mixi i Sergej chvíli polohlasně bavili, co s nimi udělat, zejména přihlédli k jejich stáří, a že vůbec nekladli žádný odpor. Byli ozbrojeni každý malým německým samopalem (jednalo se o samopal MP-40? – pozn. autora), které jsme jim odebrali, včetně střeliva v zásobnících uložených v sumce. Všichni byli propuštěni. [...] Po ukončení palby a odchodu zajatců jsme oba nákladní automobily společnou palbou zničili.“⁹¹

⁹¹ Soukromý archiv Růženy Šudákové.

9 Konec války – odchod Estonců a poválečné aktivity

O odchodu Estonců z 5. oddílu partyzánské skupiny R-3 generála Luži se nejlépe zmiňuje ve svých pamětech pan Josef Jindřich. „Počátkem měsíce května 1945 jsme se dozvěděli zprávu o smrti Adolfa Hitlera (spáchal sebevraždu 30. dubna 1945 – pozn. autora). Bylo to období, kdy Rudá armáda dobývala poslední baštu Třetí říše – Berlín, kde probíhaly poslední boje a bylo jasno, že Německo válku prohrálo. V té době požádal Felix Mixiho (Feliks Roodvee, Miloše Dostála – pozn. autora), aby uvolnil všech pět Estonců, a že se přihlásí k postupující Rudé armádě. Mixi mu dobře radil, aby ještě všichni u nás zůstali až do skončení bojů, uzavření mírové smlouvy a tím ukončení války, jejíž konec se nezadržitelně blížil. Přitom poukázal, že se všude ještě bojuje, všude vládne zmatek. A navíc, že Estonci jsou oděni do německých uniforem polní šedi. Všude budou podezříváni při jakémkoli setkání jak z německé strany (jako dezertéři) i ze strany spojeneckých vojsk jak z Východu, tak i ze Západu. Feliks se nedal ovlivnit a tvrdošjně trval na jejich odchodu. Nakonec Mixi s jejich odchodem souhlasil. Dobrovolně do našeho oddílu vstoupili, bojovali s námi a nechtěl je zde násilím držet, což by nemělo žádný smysl. Že Estonci udělali chybu, když odešli, jsme se dozvěděli až v roce 1971 přímo od Felikse, který nás v té době v Československu navštívil.⁹²

7. května 1945 Feliks Roodvee „Felix“, Juho Aule „Jeppi“, Tõnis Riisoja „Matí“, Villu Rohi „Villi“ a Jevgeni Viher „Hari“ opouštějí své kamarády z 5. oddílu partyzánské skupiny R-3 gen. Luži a vydávají se na další pouť, tentokrát do amerického zajetí. Zde jejich stopa zdaleka nekončí. 10. května 1945 jsou chyceni Rudou armádou a internováni v zajateckém táboře, kde mají být mláceni několik dní.⁹³ Po vyšetřování v ČSR jsou deportováni a souzeni sovětským armádním tribunálem 40. armády, kde jsou obžalováni a odsouzeni k trestu 10 letům nucených prací na Sibiři. V roce 1953 umírá J. V. Stalin. Jevgeni Viher „Hari“ tento trest nepřežil, zemřel. Ostatní čtyři Estonci přežili a po odpykání trestu byli propuštěni. Feliks Roodvee se vrátil do svého bydliště ve městě Rakvere (Estonsko), oženil se a měl syna Felikse. V srpnu 1971 navštívil Československo, kde se setkal znovu se svými kamarády z partyzánské skupiny. Jedním z důvodů návštěvy Československa, kromě navázání kontaktů, bylo získání potvrzení o jeho partyzánské činnosti. Po dobu jeho 14denní návštěvy také navštívil spolu s kamarády místa, kde od dubna do května 1945 jejich skupina působila. Po tomto setkání si Feliks Roodvee, Josef Jindřich a Jaroslav Skoupý hojně dopisovali. Jejich korespondence se nezabývala jen minulostí, ale i přítomností. Pan Josef

⁹² Soukromý archiv Růženy Šudákové.

⁹³ Korespondence autora s kpt. Feliksem Roodveem ml.

Jindřich pokračuje: „Dopisy jsme si psali rusky, kdy jsme si mimo jiné vyměňovali poznatky, zejména pokud šlo o automobil Žiguli. Feliks vlastnil také žigulíka, hodně s ním cestoval po Sovětském svazu a svoje poznatky mně v dopise sděloval.“⁹⁴ Jejich korespondence trvala až do roku 1995, kdy panu Josefu Jindřichovi přichází dopis od Felikse Roodveeho ml., že jeho otec Feliks Roodve byl zavražděn.

„Drahý pane J. S. (Jaroslave Skoupý – pozn. autora)

Doufám, že rozumíte anglicky, protože nejsem dostatečně dobrý v ruštině, tedy psané. Mé jméno je Feliks, jako mého otce, a velice se omlouvám, že jsem vám a M. Dostálovi neposlal zprávu o mém otci. Byl zabit 19. 10. 1994. Policie nenašla vraha. Vše bylo ukončeno minulý rok. [...] Byl bych velice potěšen, kdybyste mi zaslal nějaké vzpomínky o tom, co se tehdy stalo v Tišnově.

F. R. junior⁹⁵

Jeho vražda je dodnes nevyřešená a vrah nebyl potrestán.

⁹⁴ Soukromý archiv Růženy Šudákové.

⁹⁵ Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, inventární číslo: H3372.

10 Závěr

V této práci jsem uceleně zpracoval životní příběh Felikse Roodveeho od jeho vojenských počátků v parašutistických jednotkách Rudé armády přes činnost ve speciální jednotce Wehrmachtu, službu ve Waffen-SS a zběhnutí k českým partyzánům, pozdější zatčení a následné odsouzení k výkonu trestu na Sibíři.

Prvotním námětem při zpracování této práce byla základní otázka týkající se nedostatečného určení estonského a finského oddílu v Drásově, pocházející z pamětní knihy. Při následujícím provádění badatelské činnosti jsem propojil dávnou minulost z kronik a archivů s živou přítomností pamětníků a potomků válečných veteránů. Právě z tohoto důvodu je tato práce přínosným zdrojem nových informací a poznatků, které dotváří dosud neobjasněný příběh v 5. oddílu partyzánské skupiny R3 generála Luži na Tišnovsku. Musíme si uvědomit, že veškeré činnosti partyzánů v této době byly velkým rizikem, neboť nacistický represivní aparát stále fungoval a sebemenší chyba mohla vést k tragédii nejen pro partyzány, ale i pro civilní obyvatelstvo. Na druhou stranu partyzáni, nejen na Tišnovsku, přepadali německé vojáky, sabotovali činnost německé armády a tím narušovali její chod, což je významně demoralizovalo a oslabovalo. To má i svůj nepopiratelný význam.

Válka je obludná mašinérie, která bere mnohým vlast, svobodu, iluze a čest. Každý člověk, který se do ni dostane, se snaží vyhrát ten nejdůležitější boj, boj o vlastní život. V něm se mnohdy ztrácí i vlastenecké cítění a národní hrdost. Proto by bylo dobré se nad jednotlivými postavami zamyslet a popřemýšlet, v jaké nezáviděníhodné situaci se v té době nacházeli.

Po badatelské činnosti, která trvala více než rok, se mi podařilo z pramenů, které jsou uloženy v místních i zahraničních archivech, objasnit životní příběh Felikse Roodveeho a zasadit ho do kontextu partyzánské skupiny na Tišnovsku. Dále stojí za zmínění, že tato práce významně pomohla kapitánu Feliksi Roodveemu ml., kterému objasnila některé neznámé momenty v životě jeho otce. Právě proto jsem se rozhodl mu tuto práci věnovat.

11 Soupis pramenů, literatury a seznam příloh

Literatura

ŽAMPACH, Vojtěch. *Památník obětí světových válek a národně osvobozovacích bojů v okrese Brno-venkov*. 1. vyd. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2000, 750s. ISBN 80-85048-79-5.

VYKOUPIIL, Libor, Václav ŠTĚPÁNEK a Libor JAN. *Drásov 1238–1988*. 1. vyd. Drásov: Místní národní výbor, 1988, 74 s.

KOPEČNÝ, Petr a KREJČÍ, Karel. *Da capo al fine: odboj Rady tří na Tišnovsku a osud posádky sestřeleného Liberátoru*. 1. vyd. Tišnov: SURSUM, 2002, 155 s. ISBN 80-7323-020-8.

SLÁDEK, Oldřich. *Ve znamení smrtihlava: nacistický protipartyzánský aparát v letech 1944-1945*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1991, 395 s., obr. příl. ISBN 80-206-0145-7.

ČERVENÝ, Ondřej. *Osvobození Žďárska*. 1. vyd. Brno: Sypták, 2014, 540 s.

Nepublikované materiály

JINDŘICH, Josef. *Z mého života*, 2012.

Archivní materiály

Archiv Podhoráckého muzea v Předklášteří, Karel Krejčí, Liberátor, Dokumentace, Depozitář č. 4, inventární číslo: H 3372, přírůstkové číslo: 62/2010, darovací listina č. 3/ rok 2010 ze dne 4. 8. 2010, krabice č. 1,2,3.

Archiv Historického oddělení Moravského zemského muzea, inventární číslo S-19357-19359.

Archiv Historického oddělení Moravského zemského muzea, inventární číslo S-11722.

Archiv Historického oddělení Moravského zemského muzea, inventární číslo S-19408-19415.

Státní okresní archiv Brno-Venkov, Rajhrad, fond Archiv obce Drásov C-20, inventární číslo 24.

Soukromý archiv Karla Krejčího.

Soukromý archiv kpt. Felixe Roodveeho.

Soukromý archiv Růženy Šudákové.

Městský úřad Tišnov, matrika, Sterbebuch – kniha zemřelých.

Estonský národní archiv, sbírka R-292, seznam 1, archivní dokument 1568.

Internetové zdroje

GONZALES, Óscar. Correction on 11. FschJgDiv & 21.FschJgDiv. [online]. [cit. 2015-02-14]. Dostupné z:<http://http://www.feldgrau.net/forum/viewtopic.php?f=24&t=5879>.

SH. Oskar Põldemaa viis elu (2). [online]. 18. 4. 2009 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: <http://www.saartemaal.ee/2009/04/18/oskar-poldemaa-viis-elu-2/>.

GRABBI, Hellar. Norilski nullpiketti trotsides.: Ivo Raidna kirjadokument süngetest aegadest. [online]. 2005 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: http://www.arhiiv.ee/public/TUNA/Artiklid_Biblio/GrabbiHellar_Norilski_TUNA2005_4.pdf.

ESTONIAN. Deutschbalten in the Estonian/Latvian SS (?). [online]. 2006 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z:<http://www.feldgrau.net/forum/viewtopic.php?f=47&t=21233>.

JAAK PIHLAU., Jaak. Radio games II. Abwehrgruppe 326. [online]. 2008 [cit. 2015-02-18]. Dostupné z:<http://www.ra.ee/public/TUNA/Summary/summary2008-4.pdf>

12 Přílohy

Příloha 1.: Feliks Roodvee v Rudé armádě.

Soukromý archiv kpt. Felikse Roodveeho.

Příloha 2.: Feliks Roodvee v německé armádě.

Soukromý archiv kpt. Felikse Roodveeho.

Příloha 3.: Skupinová fotografie Abwehrgruppe 326.

Soukromý archiv kpt. Felikse Roodveeho.

Příloha 4.: Detail nášivky.

Soukromý archiv kpt. Felikse Roodveeho.

Příloha 5.: Skupinová fotografie R3.

Archiv Historického oddělení Moravského zemského muzea.

Příloha 6.: Skupinová fotografie R3 s americkými letci.

Soukromý archiv Růženy Šudákové.

Příloha 7.: Skupinová fotografie velení 5. oddílu R3 gen. Luži.

Soukromý archiv Růženy Šudákové.

Příloha 1.

Rudoarmějce Felix Roodvee
v parašutistické jednotce Rudé armády
mezi lety 1940-1943.

Příloha 2.

Soldat Felix Roodvee již jako příslušník
Wehrmachtu, kde sloužil u
Abwehrgruppe 326 do roku 1944.

Příloha 3.

Vzácná skupinová fotografie příslušníků Abwehrgruppe 326 někdy mezi lety 1943-1944 v Estonsku. Soldat Feliks Roodvee – sedící první zprava.

Příloha 4

Detail tzv. estonského štítu.

Příloha 5.

Skupinová fotografie příslušníků 5. oddílu R3 generála Luži v lese poblíž Níhova, květen 1945. Stojící zleva: Milan Pařízek „Pražan“, Miloš Chlup „Báryšna“. Klečící se špatně nasazenou helmou: Ing. Arnošt Vostřejš. Partyzán se samopalem – Karel Kasal, vpravo od něj: Miloš Olšanský „Student“, klečící Josef Lacina ml. „Koblížek“ a za ním neznámý partyzán. (pravděpodobně se jedná o partyzána Holíka nebo Pařízka.

Příloha 6.

Partyzáni a američtí letci na začátku května 1945 v Níhově. Stojící zleva: Josef Lacina ml. „Koblížek“, Staff Sergeant James B. Tate, 2nd Lieutenant Robert E. Beach, Sergeant Charles S. Jones. Dolní řada: 1st Lieutenant Thomas O. McCarthy, Sergeant Robert J. Webber a Miloš Chlup „Báryšna“

Příloha 7.

Část 5. oddílu R3 generála Luži, květen 1945. Dolní řada zleva: Miloš Dostál „Mixi“ (velitel skupiny), sovětský velitel jednotky NKVD v Tišnově, Karel Kasal. Horní řada zleva: Milan Pařízek „Pražan“, Alois Macháček (soused Dostála), Josef Lacina ml. „Koblížek“.

Příloha 8.

Feliks Roodvee jako válečný zajatec někde na Sibíři.